

PWYLLGOR SGRIWTINI CORFFORAETHOL

Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd yn hybrid ar 28 Chwefror 2023

YN BRESENNOL:

Y Cynghorydd R. Llewelyn Jones (Cadeirydd)
Y Cynghorydd Dyfed Wyn Jones (Is-gadeirydd)

Y Cynghorwyr Geraint Bebb, Neville Evans, Douglas Fowle, Aled M. Jones, Jackie Lewis, Llio A. Owen, Dafydd Roberts, Keith Roberts

Aelod Cyfetholedig: Mr John Tierney (Yr Eglwys Gatholig)

Aelodau Portffolio

Y Cynghorwyr Llinos Medi (Arweinydd y Cyngor), Alun Roberts (Aelod Portffolio Gwasanaethau Oedolion – Gwasanaethau Cymdeithasol), Nicola Roberts (Aelod Portffolio Cynllunio, Gwarchod y Cyhoedd a Newid Hinsawdd), Dafydd Rhys Thomas (Aelod Portffolio Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo), Ieuan Williams (Aelod Portffolio Addysg a'r Gymraeg), Robin Williams (Aelod Portffolio Cyllid, Busnes Corfforaethol a Phrofiad y Cwsmer).

Aelodau'r Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio ac Aelodau Eraill y Cyngor (trwy wahoddiad)

Y Cynghorwyr Glyn Haynes, Pip O'Neill, Dylan Rees, Margaret Roberts, Ken Taylor.

WRTH LAW:

Prif Weithredwr
Dirprwy Brif Weithredwr
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro
Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol
Cyfarwyddwr Dysgu, Sgiliau a Phobl Ifanc
Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd
Pennaeth Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo
Pennaeth Gwasanaethau Tai
Pennaeth Gwasanaethau Oedolion
Pennaeth Democratiaeth (DS)
Pennaeth Proffesiwn (AD) a Thrawsnewid
Rheolwr Rhaglen, Cynllunio Busnes a Pherfformiad (GM)
Rheolwr Sgriwtini (AGD)
Swyddog Pwyllgor (ATH)

YMDDIHEURIADAU:

Y Cynghorydd Arfon Wyn, Y Cynghorydd Gary Pritchard (Aelod Portffolio Plant (Gwasanaethau Cymdeithasol) a Gwasanaethau Ieuenctid)
Y Cynghorwyr Trefor Ll. Hughes, MBE, John I Jones, Derek Owen, Liz Wood (gwahoddedigion)

1 DATGANIAD O DDIDDORDEB

Ni dderbyniwyd yr un datganiad o ddiddordeb.

2 COFNODION Y CYFARFOD BLAENOROL

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfodydd blaenorol y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol, a gynhaliwyd ar y dyddiadau a'r amseroedd a ganlyn, a chadarnhawyd eu bod yn gywir –

- 19 Ionawr 2023 (cyfarfod bore)
- 19 Ionawr 2023 (cyfarfod prynhawn)

3 GOSOD CYLLIDEB 2023/24 – CYNIGION DRAFFT TERFYNNOL Y GYLLIDEB REFENIW

Cyflwynwyd adroddiad y Rheolwr Sgriwtini i'r Pwyllgor ei ystyried. Roedd yr adroddiad yn amlinellu cyd-destun y broses o osod Cyllideb 2023/24 ynghyd â materion a chwestiynau allweddol ar gyfer Sgriwtini wrth i'r Pwyllgor arfarnu cynigion terfynol y Pwyllgor Gwaith ar gyfer y gyllideb refeniw. Roedd adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) /Swyddog Adran 151, a fydd gerbron y Pwyllgor Gwaith ar 2 Mawrth 2023, ynghlwm yn Atodiad 1, ac roedd yn amlinellu cynigion manwl y gyllideb refeniw ar gyfer 2023/24 er mwyn eu hadolygu a chytuno'n derfynol arnynt cyn cyfarfod y Cyngor Llawn ar 9 Mawrth.

Cyflwynwyd yr adroddiad gan y Cynghorydd Robin Williams, Aelod Portffolio Cyllid, Busnes Corfforaethol a Phrofiad y Cwsmer, a dywedodd ei fod yn ddilyniant i gynigion cychwynnol drafft y gyllideb refeniw a gyflwynwyd i'r Pwyllgor hwn ar 19 Ionawr ac mae'n cynnwys cyllideb arfaethedig o £172.438m ar gyfer 2023/24. Roedd y Cyllid Allanol Cyfun dros dro o £123.555m yn golygu bod angen cynnydd o 5% yn y Dreth Gyngor ynghyd â defnyddio £1.758m o falansau cyffredinol y Cyngor i gydbwysu'r gyllideb. Mae'r Cyngor yn wynebu nifer o risgiau oherwydd chwyddiant, costau ynni uchel, cytundebau tâl, y galw am wasanaethau a gostyngiad posib yn yr incwm a gynhyrchir trwy godi ffioedd am wasanaethau megis hamdden, cynllunio a pharcio wrth i'r argyfwng costau byw barhau i effeithio ar aelwydydd. Derbyniodd yr ymgynghoriad cyhoeddus a gynhaliwyd ar amcanion strategol y Cyngor ymateb cadarnhaol i'r bwriad i gyfuno cynnydd yn y Dreth Gyngor, rhoi arbedion ar waith a defnyddio cronfeydd y Cyngor er mwyn llunio cyllideb gytbwys ac roedd y Pwyllgor Sgriwtini'n cefnogi'r dull hwn hefyd. Heblaw am y newidiadau a amlinellir yn yr adroddiad o dan adran 4, a'r mân addasiadau i'r gyllideb sy'n deillio ohonynt, mae'r un newid sylweddol sy'n effeithio ar y gyllideb ers cyflwyno'r cynigion cychwynnol drafft yn codi yn sgil y cyhoeddiad ddiwedd yr wythnos ddiwethaf am y cynnig tâl cychwynnol ar gyfer 2023/24 i staff y Cyngor, ac eithrio athrawon, sydd gyfystyr â chodiad cyfartalog o thua 7%; cyflwynwyd hyn gan y cyflogwr fel "cynnig llawn a therfynol". Gan fod cyllideb ddrafft 2023/24 yn caniatáu ar gyfer codiad cyflog o 3.5%, rhydd hyn bwysau ychwanegol o £2m ar y gyllideb. Mae'r Pwyllgor Gwaith wedi ystyried sut y gellir ariannu'r gost ychwanegol ac mae'n cynnig defnyddio cronfeydd wrth gefn i wneud hynny gan na fyddai'n realistig canfod gwerth £2m o arbedion heb eu cynllunio mor hwyr â hyn yn y broses ac ni fyddai cynnydd uwch yn y Dreth Gyngor yn dderbyniol yn yr hinsawdd economaidd bresennol. Er iddo amlygu pwysigrwydd sicrhau fod cronfeydd digonol ar gael i gwrdd â chostau ychwanegol tebyg i hyn, pwysleisiodd yr Aelod Portffolio na ddylid, serch hynny, ddefnyddio cronfeydd ar hap; dylid edrych arno fel arian sy'n cael ei roi o'r neilltu i'w ddefnyddio i ddelio gyda digwyddiadau annisgwyl a/neu argyfyngau. Oherwydd i'r Cyngor fod yn ddarbodus wrth reoli ei gyllid yn ystod y blynyddoedd diwethaf, mae'r cronfeydd wrth gefn wedi cynyddu ac mae'r

adnoddau hynny ar gael yn awr i gynorthwyo'r Cyngor a thrigolion yr Ynys yn ystod y cyfnod anodd hwn. Yn ogystal â chaniatáu'r Cyngor i fynd i'r afael ag anghenion uniongyrchol, bydd gweithredu'n ddarbodus ac yn ofalus yn rhoi sicrwydd ariannol iddo ar gyfer y dyfodol. Y cynigion terfynol sy'n cael eu hargymell gan y Pwyllgor Gwaith felly yw y dylid gosod y gyllideb fel y caiff ei hamlinellu yn adroddiad y Swyddog Adran 151; bod y cynnydd yn y Dreth Gyngor yn aros ar 5% a bod cronfeydd y Cyngor yn cael eu defnyddio i gwrdd ag unrhyw ddiffyg yn y setliad terfynol o gymharu â'r setliad dros dro.

Dywedodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 ei bod yn ofynnol iddo osod cyllideb sy'n adlewyrchu costau tybiedig darparu gwasanaethau'r Cyngor yn ystod y flwyddyn ddilynol ac adrodd ar hynny i'r Cyngor. Roedd y cyhoeddiad hwyr ynghylch y cynnig tâl yn golygu fod rhaid adolygu'r gyllideb a gwneud darpariaeth ychwanegol i gwrdd â chost y cynnig. Dywedodd fod defnyddio cronfeydd wrth gefn i gydbwysu'r gyllideb yn gostwng lefel y cronfeydd sydd ar gael ac nid yw'n ateb cynaliadwy o ran sefyllfa ariannol y Cyngor yn y tymor hir ac mae'n golygu y bydd rhaid gwneud penderfyniadau ynghylch hynny yn 2024/25. Fodd bynnag, mae lefel bresennol y cronfeydd wrth gefn yn cynnig yr opsiwn o wneud defnydd mwy cyfyngedig ohonynt yn 2024/25 i gydbwysu'r gyllideb, os bydd rhaid gwneud hynny, ac mae'n ddibynnol ar nifer o ffactorau, gan gynnwys cyfradd chwyddiant, lefel cytundebau tâl a'r setliad llywodraeth leol ar gyfer 2024/25. Bydd rhaid gwneud yr asesiad hwnnw'n gynnar yn y flwyddyn ariannol newydd er mwyn caniatáu digon o amser i gynllunio ar gyfer y gyllideb ac unrhyw doriadau angenrheidiol posib mewn gwasanaethau, yn ogystal â chynnal trafodaeth am lefel y cynnydd yn y Dreth Gyngor. Dywedodd y Swyddog Adran 151, er ei fod yn teimlo'n gyfforddus ynghylch defnyddio cronfeydd i gydbwysu cyllideb 2023/24 gan fod lefel presennol cronfeydd y Cyngor yn golygu y gellir gwneud hynny heb greu unrhyw risg ariannol i'r Cyngor, mae llawer iawn o ansicrwydd o hyd ynghylch blwyddyn ariannol 2024/25 y bydd rhaid i'r Cyngor gynllunio ar ei chyfer yn ystod y flwyddyn nesaf.

Yn y drafodaeth a ddilynodd, ystyriodd y Pwyllgor gynigion terfynol drafft y gyllideb o'r safbwyntiau a ganlyn a cheisiodd sicrwydd gan y Swyddog Adran 151 a'r Aelod Portffolio ar y materion a godwyd –

- Rhagolygon chwyddiant yn ystod y flwyddyn nesaf, a'r rhagdybiaeth yw y bydd cyfradd chwyddiant sy'n gostwng yn lleihau'r tebygolrwydd a/neu'r cyfiawnhad dros gytundebau tâl uchel gan leihau pwysau ar gyllideb y Cyngor.

Hysbyswyd y Pwyllgor fod darogan cyfradd chwyddiant yn dasg anodd, yn arbennig gan na chafodd chwyddiant isel yn ystod y blynyddoedd diwethaf fawr o effaith ar y gyllideb, ond mae'r gyfradd bresennol, sef 10%, wedi cael effaith sylweddol. Ystyriwyd nifer o senarios yn gysylltiedig â chwyddiant, ynghyd â rhagolygon Banc Lloegr, a defnyddiwyd y canlyniad mwyaf tebygol i wneud darpariaeth ar gyfer chwyddiant yn y gyllideb ar gyfer 2023/24. Er y rhagwelir y bydd chwyddiant yn gostwng tuag at ddiwedd 2023 ac yn 2024, daw'r sefyllfa'n fwy eglur wrth i'r Cyngor baratoi ei gyllideb ar gyfer 2024/25 ac mae hyn hefyd yn debygol o ddylanwadu ar gytundebau tâl. Mae staff Llywodraeth Leol sydd ar y graddfeydd tâl isaf wedi derbyn codiadau cyflog hael dros gyfnod o ddwy flynedd ac, os cyplysir hynny â gostyngiad mewn chwyddiant, bydd yn anos i weithwyr fynnu codiadau cyflog uchel.

- I ba raddau mae'r cynigion yn ymateb yn ddigonol i bwysau a heriau gwasanaeth.

Hysbyswyd y Pwyllgor bod dau reswm dros y pwysau ar wasanaethau. Mae'n cael ei achosi gan chwyddiant a'r cynnydd mewn costau yn sgil hynny, yn ogystal â'r galw am wasanaethau. Mae'r gyllideb yn cynnwys darpariaeth ar gyfer chwyddiant a'r cynnydd mewn costau yn sgil hynny a dyma'r rheswm pennaf am y cynnydd o £16m yn y gyllideb, o gymharu â'r flwyddyn ddiwethaf. Mae'r gyllideb yn cynnwys asesiad gorau o'r galw yn y Gwasanaethau Oedolion a Phlant, gan fod y pwysau mwyaf ar y gwasanaethau hynny. Er bod adroddiad monitro'r gyllideb refeniw ar gyfer Chwarter 3 2022/23, a fydd gerbron y

Pwyllgor Gwaith ar 2 Mawrth, yn dangos fod gwasanaethau yn gyffredinol yn gwario'n unol â'r gyllideb, mae cyllidebau'r Gwasanaethau Oedolion a'r Gwasanaethau Plant yn gorwario ac, o ddiystyru eitemau untro megis swyddi gwag, arian grant a'r defnydd o gronfeydd wrth gefn, mae sefyllfa ariannol wirioneddol gwasanaethau yn llawer gwaeth. Ystyriwyd hyn wrth lunio cyllideb 2023/24. Y brif risg ar hyn o bryd yw effaith yr argyfwng costau byw ar deuluoedd a allai, yn ei dro, greu mwy o alw am Wasanaethau Cymdeithasol a Gwasanaethau Tai wrth i gostau tai greu anawsterau i bobl. Os bydd yr economi'n dechrau adfer, yna'r gobaith yw y bydd pwysau yn y meysydd hyn yn lleddfu.

- A fydd y cynigion yn cael effaith niweidiol ar ddinasyddion Ynys Môn, neu ar unrhyw grwpiau a warchodir, a sut mae'r Cyngor yn cefnogi unigolion a allai fod yn wynebu anawsterau

Hysbyswyd y Pwyllgor fod cyllid yn cael ei ddyrannu i wasanaethau pan lunnir y gyllideb, gan gynnwys y gwasanaethau hynny sy'n darparu ar gyfer preswylwyr bregus, ac mae pob gwasanaeth yn asesu'r anghenion tebygol ar gyfer y flwyddyn sydd i ddod. Gan mai'r Gwasanaethau Oedolion a'r Gwasanaethau plant sy'n cefnogi'r grwpiau sydd â'r angen mwyaf, mae cynnydd o thua £6m yng nghyllidebau'r ddau wasanaeth gyda'i gilydd ar gyfer 2023/24 er mwyn caniatáu iddynt ddarparu ar gyfer lefel newydd gynyddol y galw ac, yn ogystal, mae cyllideb 2023/24 yn cynnwys buddsoddiad yn y gwasanaeth digartrefedd. Er fod y gyllideb yn cynyddu'r Dreth Gyngor, gall unrhyw un sy'n cael anawsterau i dalu'r Dreth Gyngor ofyn am gymorth trwy Gynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor neu Gynllun Gostyngiadau Dewisol y Dreth Gyngor. Wrth ddrafftio'r gyllideb, mae'r Cyngor yn ceisio gwarchod gwasanaethau gofal cymdeithasol ar gyfer oedolion a phlant bregus cyn belled â phosib.

- Y defnydd arfaethedig o gyllid a ryddhawyd o ganlyniad i newidiadau mewn ardollau a chyfraniadau at wasanaethau ar y cyd a wnaed ar ôl cyflwyno cynigion cychwynol y gyllideb, ac y cyfeirir atynt yn yr adroddiad yn adran 4.4. Gofynnwyd am eglurhad ynghylch y cynnydd arfaethedig yng nghapasiti'r Tîm Datblygu Economaidd, gan gynnwys beth oedd pwrpas hynny.

Hysbyswyd y Pwyllgor y caiff y buddsoddiad arfaethedig o £69k yn y Tîm Datblygu Economaidd ei ddefnyddio i ariannu un swydd a bydd yn cynorthwyo'r Tîm i fanteisio i'r eithaf ar gyfleoedd datblygu economaidd ac arian grant e.e. datblygu Porthladd Rhydd a chynlluniau megis y Gronfa Ffyniant Gyffredin a'r Gronfa Ffyniant Bro, sy'n gofyn am fewnbwn ychwanegol gan y Cyngor. Mewn ymateb i gwestiwn pellach am y gostyngiad ym malans y cronfeydd clustnodedig o £24.46m ar ddechrau 2022/23 i £9.973m, sef y swm a ragwelir ar ddiwedd y flwyddyn ariannol, eglurodd y Swyddog Adran 151 y symudiadau yn y cronfeydd yn ystod y flwyddyn a chadarnhaodd y byddai'n darparu rhestr ysgrifenedig ohonynt i'r aelod a ofynnodd y cwestiwn.

Cyflwynwyd sylwadau gan y Cynghorydd Dafydd Roberts, Cadeirydd y Pwyllgor Sgriwtini Cyllid, a oedd yn cadarnhau fod y Panel yn fodlon â'r defnydd arfaethedig o'r cyllid a ryddheir o ganlyniad i'r newidiadau yn yr ardollau a chyfraniadau at wasanaethau ar y cyd.

- Cynnydd o 5% yn y Dreth Gyngor er mwyn gwireddu cynigion y Pwyllgor Gwaith ar gyfer 2023/24.

Hysbyswyd y Pwyllgor fod dau opsiwn o ran penderfynu ar lefel y Dreth Gyngor – naill ai argymhell cynnydd is yn y Dreth Gyngor fel rhan o gyllideb 2023/24 a defnyddio mwy o arian wrth gefn y Cyngor a/neu wneud mwy o arbedion er mwyn gwneud yn iawn am y diffyg yn y gyllideb, ond gallai hynny beryglu sefyllfa ariannol y Cyngor yn y tymor hwy, neu ddefnyddio llai o gronfeydd y Cyngor a chyflwyno cynnydd uwch yn y Dreth Gyngor. Barn y Pwyllgor Gwaith yw na ellir cyfiawnhau codiad o fwy na 5% yn y Dreth Gyngor ar hyn o bryd, yn enwedig gan fod nifer o bobl yn wynebu caledi ariannol, felly, er mwyn gosod cyllideb

2023/24, mae wedi ceisio sicrhau cydbwysedd rhwng rhoi arbedion ar waith, cynyddu'r Dreth Gyngor a defnyddio arian wrth gefn y Cyngor.

- Sut fyddai'r Cyngor yn mynd i'r afael ag unrhyw sefyllfaoedd annisgwyl eraill o ystyried y cyhoeddiad ynghylch y cynnig tâl uwch na'r disgwyl i staff llywodraeth leol nad ydynt yn athrawon.

Hysbyswyd y Pwyllgor fod codiadau cyflog athrawon yn cael eu hariannu gan Lywodraeth Cymru fel arfer, felly, os yw'r dyfarniad cyflog ar gyfer athrawon o fis Medi 2023 yn uwch na'r 3.5% sydd yn y gyllideb, byddai'r Cyngor yn disgwyl derbyn cyllid tuag at y gost. Serch hynny, mae'r Cyngor yn wynebu nifer o risgiau eraill, fel y cyfeirir atynt yn yr adroddiad, a, phe byddai unrhyw un ohonynt yn cael eu gwireddu yna byddai'n rhaid i'r Cyngor ymdrin â nhwystal ag y gallai ar y pryd.

Ar ôl craffu ar gynigion terfynol y Pwyllgor Gwaith ar gyfer y gyllideb, ac ystyried y sicrwydd a roddwyd a'r eglurhad a ddarparwyd mewn perthynas â darparu gwasanaethau hanfodol a chefnogi grwpiau bregus, roedd y Pwyllgor, ar y cyd, yn fodlon fod cynigion drafft terfynol y gyllideb refeniw yn deg a bod y cyfuniad o arbedion, cynnydd yn y Dreth Gyngor a defnyddio arian wrth gefn sy'n cael ei argymhell yn rhesymol o ystyried yr amgylchiadau a'i fod yn caniatáu i'r Cyngor osod cyllideb gytbwys.

Penderfynwyd cefnogi ac argymhell y canlynol i'r Pwyllgor Gwaith er mwyn creu cyllideb gytbwys –

- **Cyllideb arfaethedig o £174.569m ar gyfer 2023/24**
- **Cynnydd arfaethedig o 5% yn y Dreth Gyngor**
- **Defnyddio arian o'r balansau cyffredinol i ariannu unrhyw fwch rhwng y setliad cyllideb terfynol a'r setliad dros dro**

(Bu i'r Cynghorydd Aled M. Jones atal ei bleidlais)

4 GOSOD CYLLIDEB 2023/24 – CYNIGION DRAFFT TERFYNOL Y GYLLIDEB GYFALAF

Cyflwynwyd adroddiad y Rheolwr Sgrïwtini i'r Pwyllgor ei ystyried. Roedd yr adroddiad yn amlinellu cyd-destun y broses ar gyfer gosod Cyllideb Gyfalaf 2023/24, gan gynnwys rôl allweddol Strategaeth Gyfalaf y Cyngor gan fod ei hegwyddorion yn sail i raglen gyfalaf y Cyngor. Roedd adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151, fydd gerbron y Pwyllgor Gwaith ar 2 Mawrth 2023, ynghlwm yn Atodiad 1 ac roedd yn nodi'r cynigion drafft terfynol ar gyfer cyllideb 2023/24 i'w cymeradwyo i'r Cyngor Llawn ar 9 Mawrth.

Dywedodd y Cynghorydd Robin Williams, Aelod Portffolio Cyllid, Busnes Corfforaethol a Phrofiad y Cwsmer, fod gwneud buddsoddiadau cyfalaf yn dod yn fwyfwy anos gan na welwyd fawr o gynnydd yn yr adnoddau i gefnogi gwariant cyfalaf, a Chyllid Cyfalaf Cyffredinol gan Lywodraeth Cymru yn benodol, ers nifer o flynyddoedd ac mae gwerth y cyllid wedi erydu'n sylweddol yn ystod y deuddeg mis diwethaf oherwydd chwyddiant. Mae'r Pwyllgor Gwaith yn argymhell cyllideb gyfalaf o £37.962m ar gyfer 2023/24 sydd yn cynnwys cynlluniau a ddygwyd ymlaen o 2022/23; adnewyddu a/neu amnewid asedau; prosiectau cyfalaf untro newydd; rhaglen ysgolion yr 21ain ganrif a'r Cyfrif Refeniw Tai (CRT), a bydd yn cael eu hariannu gan y Grant Cyfalaf Cyffredinol, Benthycia â Chymorth a Derbyniadau Cyfalaf, ac, yn achos y CRT, cronfa'r CRT.

Dywedodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 fod grantiau ychwanegol yn debygol o gael eu derbyn yn ystod y flwyddyn a byddant yn cael eu hymgorffori yn y gyllideb gyfalaf. At ei gilydd, ni welwyd fawr o newid yng nghyllid cyfalaf Llywodraeth Cymru, gan gynnwys y Grant Cyfalaf Cyffredinol a benthycia â chymorth, ers

nifer o flynyddoedd ac mae cyllid grant ychwanegol yn elfen gynyddol bwysig o gyllid cyfalaf. Mae'r posibilrwydd o ddefnyddio derbyniadau cyfalaf yn gyfyngedig iawn gan fod unrhyw asedau nas gwerthwyd wedi'u clustnodi'n barod ar gyfer cynlluniau presennol. Mae'r Cyngor felly'n gynyddol ddibynnol ar grantiau cyfalaf ychwanegol yn ystod y flwyddyn i ariannu unrhyw fuddsoddiadau tu hwnt i gynnal ei asedau presennol.

Wrth ystyried y cynigion ar gyfer y gyllideb gyfalaf, codwyd y materion a ganlyn gan y Pwyllgor –

- P'un ai yw cynigion y gyllideb gyfalaf ar gyfer 2023/24 yn caniatáu i'r Cyngor gyflawni ei flaenoriaethau tymor canol wrth gydbwysu pwysau yn y tymor byr, a ph'un ai yw egwyddorion Strategaeth Gyfalaf y Cyngor yn caniatáu i'r Cyngor gyflawni ei amcanion corfforaethol.

Hysbyswyd y Pwyllgor bod y cyllid cyfalaf craidd gan Lywodraeth Cymru bellach ond yn ddigonol i gwrdd â chostau atgyweirio ac adnewyddu asedau presennol y Cyngor a dibynnir ar arian grant ar gyfer unrhyw fuddsoddiadau newydd. Mae sefyllfa'r Cyfrif Refeniw Tai yn wahanol gan fod lefelau cronfeydd y CRT, sy'n cael eu defnyddio i ariannu tai newydd, yn iach. Bydd y CRT yn benthyca ar ôl i'w gronfeydd wrth gefn ostwng i'r isafswm a osodwyd yng Nghynllun Busnes y CRT er mwyn parhau â'r gwaith datblygu hwnnw; mae'r CRT yn cynhyrchu digon o refeniw o incwm rhent i gwrdd â chostau benthyca yn y dyfodol. Felly, mae sefyllfa'r CRT yn golygu fod mwy o fuddsoddiad a gwariant cyfalaf yn bosib ar yr ochr dai o gymharu â'r hyn y gall y Grant Cyfalaf Cyffredinol ei gyflawni ar gyfer gweithgareddau eraill yn y Strategaeth Gyfalaf; fodd bynnag, mae'r CRT wedi'i glustnodi, ac, o dan y gyfraith, ni chaniateir ei ddefnyddio i ariannu unrhyw weithgaredd neu fuddsoddiad nad yw'n gysylltiedig â stoc dai'r Cyngor.

Ychwanegodd y Prif Weithredwr, os bydd y rhagolygon ariannol ac economaidd yn aros yr un fath yn y tymor canolig a'r tymor hir, yna bydd rhaid i'r Cyngor ystyried a yw'n gallu parhau i gynnal ei holl adeiladau/asedau i lefel dderbyniol ac, o'r herwydd, efallai y bydd rhaid gwneud rhai penderfyniadau anodd. Nid yw arian grant yn cael ei warantu gan fod arian grant yn aml yn cael ei ddyfarnu ar sail gystadleuol ac nid yw hyn yn creu amgylchedd ddelfrydol ar gyfer cynllunio gwariant a buddsoddiad cyfalaf yn y tymor hir.

- I ba raddau mae'r Cyngor yn rhydd i wario arian cyfalaf ar flaenoriaethau lleol.

Hysbyswyd y Pwyllgor fod modd i'r Cyngor wario'r Grant Cyfalaf Cyffredinol a'r elfen benthyca â chymorth gan Lywodraeth Cymru fel y mynno, ond bellach nid yw'r cyllid hwnnw ond yn ddigonol i gwrdd â chostau cynnal asedau presennol. Mae'r Cyngor yn ddibynnol ar grantiau cyfalaf ar gyfer buddsoddiad cyfalaf ychwanegol ond gosodir amodau ar nifer ohonynt sy'n eu cyfyngu i faes gwasanaeth neu weithgaredd benodol. Gall y Cyngor fenthyca heb gymorth, gan olygu y byddai'n rhaid iddo ariannu cost y benthyciad o'i ffynonellau refeniw ei hun; mae'r Côt Darbodus yn gosod cyfyngiadau ar fenthyca'r Cyngor i sicrhau fod unrhyw fenthyciadau'n fforddiadwy ac yn gynaliadwy, oni bai y gellir dangos fod y benthyca ar gyfer cynlluniau sy'n gallu cwrdd â'u costau neu sy'n cynhyrchu arbedion refeniw.

Cadarnhaodd y Cynghorydd Dafydd Roberts, Cadeirydd y Pwyllgor Sgriwtini Cyllid, fod y Panel wedi craffu ar y gyllideb gyfalaf ddrafft derfynol yn ei gyfarfod ar 15 Ionawr 2023 a'i fod wedi tynnu sylw at lefel y llithriad blynyddol yn y rhaglen gyfalaf sy'n awgrymu, efallai, fod rhagolygon y Cyngor ar gyfer gwariant cyfalaf yn rhy optimistaidd.

Ystyriodd y Panel sut y gallai gynorthwyo i fonitro cynnydd mewn perthynas â gwariant cyfalaf.

Ar ôl ystyried y wybodaeth a gyflwynwyd yn ysgrifenedig ac ar lafar yn y cyfarfod, ac ystyried adborth y Panel Sgriwtini Cyllid, penderfynwyd argymhell i'r Pwyllgor Gwaith gyllideb gyfalaf arfaethedig o £37.962m ar gyfer 2023/24.

(Bu i'r Cynghorydd Aled M. Jones atal ei bleidlais)

5 ADRODDIAD CYNNYDD Y PANEL SGRIWTINI CYLLID

Cyflwynodd y Cynghorydd Dafydd Roberts, Cadeirydd y Pwyllgor Sgriwtini Cyllid, adroddiad ar ganlyniad cyfarfod y Panel a gynhaliwyd ar 15 Ionawr 2023, a chyfeirir at y sylwadau yn y naratif ar eitemau 3 a 4 uchod.

6 CYNLLUN Y CYNGOR 2023-2028

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Proffesiwn (AD) a Thrawsnewid yn ymgorffori Cynllun y Cyngor ar gyfer y cyfnod 2023 i 2028 i'r Pwyllgor ei ystyried.

Cyflwynwyd Cynllun y Cyngor gan y Cynghorydd Robin Williams, Aelod Portffolio Cyllid, Busnes Corfforaethol a Phrofiad y Cwsmer, a dywedodd ei fod yn benllanw 12 mis o waith paratoi, gan gynnwys ymgynghori'n helaeth â staff y Cyngor, aelodau etholedig a thrigolion Ynys Môn ynghylch amcanion strategol y Cyngor ar gyfer y pum mlynedd nesaf. Cyfeiriodd yr Aelod Portffolio at y modd y cynhaliwyd yr ymgynghoriad a'i ganlyniadau a rhoddwyd sylw i'r materion hynny yn yr adroddiad Datblygu Amcanion Strategol y Cyngor 2023-28 a fu gerbron y Pwyllgor hwn ar 19 Ionawr 2023. O ganlyniad i'r gwaith hwn ac ystyriaethau blaenorol, mae'r Cynllun y Cyngor drafft yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol ac mae'n cynnwys yr amcanion llesiant corfforaethol yn ogystal â'r amcanion strategol a ffrydiau gwaith cysylltiedig.

Er gwaethaf yr amgylchiadau heriol presennol, dywedodd y Prif Weithredwr fod cyfrifoldeb ar y Cyngor i gynllunio dyfodol mwy llewyrchus ar gyfer trigolion Ynys Môn ac i fanteisio i'r eithaf ar gyfleoedd a gyflwynir iddo. Mae Cynllun y Cyngor felly'n ceisio creu uchelgais wrth fod yn realistig am yr hyn y gellir ei gyflawni yn ystod y pum mlynedd nesaf, a hynny ar sail data gwirioneddol a chan ystyried yr adnoddau sydd ar gael. Mae'n nodi cyfrifoldebau statudol y Cyngor yn ogystal â'r canlyniadau y mae'r Cyngor yn dymuno eu cyflawni ar ran pobl a chymunedau Ynys Môn er mwyn creu gwell dyfodol. Bydd dogfen gyflawni flynyddol yn cael ei chreu a fydd yn adrodd yn ffurfiol ar gynnydd, llwyddiant a chanlyniadau. Yn amodol ar gefnogaeth y Pwyllgor Gwaith a chymeradwyaeth y Cyngor Sir, bydd fersiwn derfynol o Gynllun y Cyngor yn cael ei gyhoeddi a bydd ei gynnwys yn cael ei ddefnyddio a'i hyrwyddo'n helaeth. Diolchodd y Prif Weithredwr i bawb a fu'n rhan o'r gwaith o ddatblygu'r Cynllun, yn ogystal â'r rhai hynny a gyfrannodd yn ystod y broses.

Wrth drafod y Cynllun, cododd y Pwyllgor gwestiynau am yr heriau sy'n gysylltiedig â'i wireddu'n llwyddiannus; i ba raddau y mae'n rhoi sylw i'r dyletswyddau statudol; rôl partneriaid ac aliniad y Cynllun â disgwyliadau Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru). Holodd y Pwyllgor hefyd beth yw'r trefniadau ar gyfer adrodd a monitro cynnydd a sut mae ymateb y cyhoedd wedi dylanwadu ar y Cynllun. Mewn ymateb, dywedodd Swyddogion a'r Aelod Portffolio –

- Bod y Cynllun yn ffrwyth ymgynghori helaeth ac mae'n ceisio rhoi sylw i ddyletswyddau statudol y Cyngor a'r hyn y mae'n dymuno ei wneud; cwblhawyd ymarfer i adnabod yr holl ddeddfwriaeth berthnasol ar ddechrau'r gwaith datblygu i sicrhau fod y Cynllun yn rhoi sylw i'r holl ddyletswyddau statudol. Mae'r Cynllun, fodd bynnag, yn cael ei gyhoeddi mewn cyfnod o ansicrwydd ac efallai y bydd rhaid ei addasu i ymateb i heriau a/neu gyfleoedd wrth i gyfnod y Cynllun fynd rhagddo. Ystyrir bod y Cynllun yn ddogfen gadarn a ni ddylai'r cyfeiriad y mae'n ei osod i'r Cyngor yn ystod y bum mlynedd nesaf newid, hyd yn oes os bydd y manylion yn newid.
- Bod cydweithio a chydweithredu yn egwyddorion sylfaenol yng ngwaith y Cyngor ym mhob maes ac mae gan y Cyngor berthynas sydd wedi hen sefydlu gyda Llywodraeth Cymru, ei bartneriaid sector cyhoeddus, gan gynnwys lechyd, er bod y pwysau ar y system gofal cymdeithasol yn heriol o safbwynt yr ymwneud ag lechyd ar hyn o bryd; y

rheoleiddwyr, y sectorau gwirfoddol a chymunedol, y sector preifat a chynghorau tref a chymuned. Mae'r berthynas gyda chynrychiolwyr etholedig, ar lefel leol a chenedlaethol, yr un mor bwysig o ran dylanwadu ar y llywodraeth. Mae pob un ohonynt yn cyfrannu ac maent yn allweddol o ran cyflawni'r Cynllun yn llwyddiannus.

- Dyma'r ail Gynllun y Cyngor fydd yn cael ei gyflawni o dan Ddeddf Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru). Mae'r Cynllun yn gosod tri amcan llesiant sy'n cael eu hategu gan amcanion strategol a maent, yn eu tro, yn alinio â nodau ac amcanion y Ddeddf. Mae gwasanaethau'r Cyngor hefyd yn gweithredu'n unol â'r pum ffordd o weithio a nodir yn y Ddeddf ac maent yn llywio'r egwyddor o ddatblygu cynaliadwy.
- Er bod ffactorau tu hwnt i reolaeth y Cyngor yn creu ansicrwydd ar hyn o bryd, mae rhai o'r prif heriau'n gysylltiedig â chyflawni'r Cynllun yn llwyddiannus yn ymwneud ag argaeledd adnoddau i ddarparu gwasanaethau a chynnal asedau, y gallu i gyflawni gofynion statudol a lefel y galw am wasanaethau'r Cyngor. Er bod gan y Cyngor weithlu medrus ac ymrwymedig, mae recriwtio a chadw staff mewn marchnad lafur a drawsnewidiwyd gan y pandemig yn parhau i fod yn her. Mae'n rhaid i'r Cyngor hefyd barhau i foderneiddio ei wasanaethau a'i ddulliau gweithio, gan gynnwys symud i brosesau digidol a bod yn barod am yr heriau a ddaw yn sgil hynny.
- Bydd y gwaith o gyflawni'r Cynllun yn llwyddiannus yn erbyn yr amcanion a nodwyd yn cael ei fonitro drwy gyhoeddi dogfen gyflawni flynyddol sy'n amlinellu'r hyn y bwriada'r Cyngor ei gyflawni yn ystod y flwyddyn ariannol a bydd yn rhoi dealltwriaeth i'r Cyngor ynghylch pa elfennau o'r Cynllun fydd yn cael eu datblygu yn ystod y flwyddyn honno. Bydd y Byrddau Rhaglen yn edrych ar agweddau penodol o'r ddogfen Gyflawni a gallant wneud argymhellion fel y bo'n briodol. Mae'r adroddiad cerdyn sgorio chwarterol a gyflwynir i'r Pwyllgor Sgriwtini a'r Pwyllgor Gwaith yn nodi unrhyw feysydd sy'n tanberfformio er mwyn cymryd camau i adfer y sefyllfa. Mae Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau Cymru hefyd yn ei gwneud yn ofynnol i gynghorau gwblhau hunanasesiad blynyddol sy'n tynnu gwahanol agweddau o'r fframwaith rheoli perfformiad ynghyd er mwyn darparu darlun corfforaethol cyffredinol o berfformiad blynyddol.
- O safbwynt ymgynghori ac ymgysylltu, lluniwyd y Cynllun ar sail y gwaith ymgynghori mwyaf pellgyrhaeddol erioed a gwblhawyd gan y Cyngor ac mae wedi rhoi gwell dealltwriaeth iddo o'r hyn sy'n bwysig i drigolion Ynys Môn. Ceisiodd yr ymgysylltu gwreiddiol sefydlu beth oedd y meysydd blaenoriaeth yr oedd trigolion Ynys Môn yn dymuno'u gweld yng Nghynllun y Cyngor. Wedi hynny, datblygwyd y chwe amcan strategol drafft a chynhaliwyd ymgynghoriad pellach ar yr amcanion hynny. Er bod y mwyafrif yn eu cymeradwyo, gwnaed rhai newidiadau mewn meysydd penodol wrth ddatblygu'r Cynllun mewn ymateb i'r adborth a dderbyniwyd.

Nododd y Pwyllgor hefyd mai dim ond 9% oedd wedi ymateb i'r broses ymgynghori trwy gyfrwng y Gymraeg ac amlygodd yr Aelodau hynny fel mater y mae angen rhoi sylw iddo. Rhoddwyd sicrwydd y byddid yn rhoi sylw pellach i'r ystadegyn hwnnw.

Ar ôl ystyried y wybodaeth a gyflwynwyd yn ysgrifenedig ac ar lafar yn y cyfarfod, penderfynwyd argymhell Cynllun y Cyngor 2023-28 i'r Pwyllgor Gwaith roi ystyriaeth bellach iddo.

7 BLAEN RAGLEN WAITH

Cyflwynwyd adroddiad y Rheolwr Sgriwtini yn ymgorffori Blaen Raglen Waith y Pwyllgor hyd at ddiwedd Ebrill, 2023 i'w ystyried a'i adolygu.

Gofynnwyd a fyddai'n bosib symud yr unig eitem a raglenwyd i'w hystyried yn y cyfarfod ym mis Ebrill i gyfarfod mis Mawrth a rhaglennu rhai o'r eitemau sy'n weddill ar gyfer y cyfarfod ym mis Ebrill.

Dyweddod y Rheolwr Sgriwtini y byddai'n codi'r mater gyda'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth ac yn trafod â'r Cadeirydd.

Penderfynwyd –

- **Cytuno ar fersiwn gyfredol y flaen raglen waith ar gyfer 2022/23.**
- **Nodi cynnydd hyd yma wrth weithredu'r flaen raglen waith.**

**Y Cynghorydd R. Llewelyn Jones
Cadeirydd**

DRAFT